

УДК 347.77(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3883851>

Ю.О. ГЛАДЬО,

доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного і корпоративного права, Львівський національний університет імені Івана Франка, кандидат юридичних наук, м. Львів, Україна;
e-mail: yuliya.glado@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7606-8069>

Л.Л. ТАРАСЕНКО,

доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного і корпоративного права, Львівський національний університет імені Івана Франка, кандидат юридичних наук, м. Львів, Україна;
e-mail: tarasenkoleo@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4359-8965>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРОМИСЛОВУ ВЛАСНІСТЬ В УКРАЇНІ

Y.O. GLADO,

Ass. Professor, Chair of Intellectual Property, Information and Corporate Law,
Ivan Franko National University of Lviv, Ph.D. in Law, Lviv, Ukraine;
e-mail: yuliya.glado@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7606-8069>

L.L. TARASENKO,

Ass. Professor, Chair of Intellectual Property, Information and Corporate Law,
Ivan Franko National University of Lviv, Ph.D. in Law, Lviv, Ukraine;
e-mail: tarasenkoleo@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4359-8965>

ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF LEGISLATION ON INDUSTRIAL PROPERTY IN UKRAINE

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Правове регулювання відносин щодо набуття, використання та захист прав на промислову власність за роки незалежності України пройшло ряд етапів, значення яких не було досліджено у науковій літературі. Ці етапи були зумовлені конкретними історичними умовами, які безпосередньо впливали на реформування національного законодавства у сфері промислової власності. **Мета дослідження** – характеристика становлення національного законодавства щодо промислової власності, здійснення періодизації етапів, обґрунтування висновків щодо історичного значення етапів розвитку правового регулювання цих відносин. **Методи дослідження.** Використано системний метод (при з'ясуванні місця промислової власності в системі об'єктів права інтелектуальної власності загалом), порівняльний метод (при порівнянні розвитку національного законодавства і законодавства країн ЄС та США). Історичний метод застосовувався для дослідження становлення та розвитку законодавства у сфері промислової власності у хронологічній послідовності, починаючи від 1991 р. і закінчуючи сьогоденням; формально-юридичний метод – для комплексної характеристики законодавства України у сфері промислової власності. Метод наукового тлумачення права – для з'ясування змісту відповідних правових норм використовувався. **Результат дослідження** полягає в обґрунтуванні, декілька етапів розвитку, що пройшло національне законодавство України у сфері промислової власності, і які були зумовлені конкретними історичними періодами, в яких перебувала Україна. Здійснено періодизацію нормативного регулювання промислової власності через системний хронологічний аналіз національних правових актів у цій сфері. Обґрунтовано, що протягом 2004–2014 років держава не спромоглася належно вдосконалити законодавчу базу щодо промислової власності, яка є основою інноваційної діяльності та технологічних нововведень. **Висновки.** Встановлено, що після здобуття Україною незалежності законодавцю знадобилося більше 2 років для прийняття перших менш-більш прийнятних законів у цій сфері. Прийняття Цивільного кодексу України ознаменувало початок нового історичного етапу розвитку законодавства про промислову власність, який, як виявилось, не виправдав покладених на нього надій, оскільки правове регулювання у цій сфері до 2014 р. практично

не оновлювалося. З цього року реформування вітчизняного законодавства про промислову власність було спрямовано у русло його гармонізації з правом ЄС.

Ключові слова: патент; винахід; корисна модель; знак для товарів і послуг; законодавство

Problem statement. The legal regulation of the relations concerning the acquisition, use and protection of industrial property rights during the years of Ukraine's independence has gone through a number of stages, the significance of which has not been studied in the scientific literature. These stages were due to specific historical conditions that directly influenced the reform of national legislation in the industrial property sphere. The **purpose** of the study is to characterize the formation of national legislation on industrial property, the periodization of stages, and substantiation of conclusions about the historical significance of the stages of development of legal regulation of these relations. **Methods.** The system method was used (when determining the place of industrial property in the system of intellectual property rights in general), the comparative method (when comparing the development of national legislation and the legislation of the EU and the US). The historical method was used to study the formation and development of legislation in the industrial property sphere in chronological order, starting in 1991 and ending today; formal-legal method – for a comprehensive description of Ukrainian legislation in the industrial property sphere. The method of scientific interpretation of law was used to clarify the content of relevant legal norms. **The result of the study** is to substantiate several stages of development that have passed the national legislation of Ukraine in the industrial property sphere, and which were due to specific historical periods in which Ukraine was. The periodization of normative regulation of industrial property has been carried out through a systematic chronological analysis of national legal acts in this sphere. It is substantiated that during 2004–2014 the state failed to properly improve the legal framework for industrial property, which is the basis of innovation and technological innovation.

Conclusions. It is established that after Ukraine gained independence, the legislator took more than 2 years to adopt the first more or less acceptable laws in this sphere. The adoption of the Civil Code of Ukraine marked the beginning of a new historical stage in the development of legislation on industrial property, which, as it turned out, did not live up to expectations, as legal regulation in this sphere until 2014 was practically not updated. Since this year, the reform of domestic legislation on industrial property has been aimed at harmonizing it with EU law.

Key words: patent; invention; utility model; sign for goods and services; legislation

Постановка проблеми

Правове регулювання відносин щодо набуття, використання та захисту прав на промислову власність за роки незалежності України пройшло ряд етапів, значення яких не було досліджено у науковій літературі. Ці етапи були зумовлені конкретними історичними умовами, які безпосередньо впливали на реформування національного законодавства у сфері промислової власності. Промислова власність становить значну частину інтелектуальної власності загалом (патенти, засоби індивідуалізації тощо).

Тому цілком природними є потреба актуалізації досліджень з підвищення ефективності законодавства України щодо охорони промислової власності з огляду на аналогічне законодавство у світі. Щодо цього, наприклад, Г.В. Довгань в дослідженні формування державно-правової системи охорони промислової власності в період відродження української державності (1917–1920 рр.), на західноукраїнських землях у складі Польщі (20–30-ті роки ХХ ст.), в УРСР та в Україні (але лише до 2004 р.) запропонувала основні критерії для періодизації історії права інтелектуальної власності, в тому числі, права промислової власності, встановила історико-правові закономірності розвитку права

інтелектуальної власності на українських землях [1]. В.А. Іващенко запропонував періодизацію розвитку законодавства про промислову власність (напрацювання спеціального законодавства на початку 1990-тих років, період удосконалення чинного законодавства та перехід до дворівневої моделі правового регулювання протягом 1999–2014 рр., старт реформи національної системи охорони інтелектуальної власності з 2014 року) [2]. Г.О. Андрощук і Г.І. Работягова дослідили становлення міжнародного патентного права, роль та значення міжнародних договорів як інструменту гармонізації національного законодавства у сфері промислової власності [3]. М.М. Яшарова, аналізуючи становлення промислової власності в історії законодавства України та закордонних країн, наголосила, що права промислової власності як юридичного інституту, покликаного опосередкувати економічні відносини промислової власності, у чинному законодавстві не існує, оскільки воно представлено сукупністю відокремлених інститутів, які утворюють інститут патентного законодавства, інститут законодавства про засоби індивідуалізації, інститут законодавства про недобросовісну конкуренцію [4].

В свою чергу, Кеннет В. Дам (Dam, 1994) від-

значила ключову роль патентів в економіці будь-якої країни, обґрунтувавши, що саме законодавство про промислову власність може сприяти вирішенню багатьох економічних проблем, оскільки спрямоване на підтримку розвитку інновацій [5]. Джон Ф. Даффі (Duffy, 2002) відзначив важливість уніфікованого розвитку законодавства у цій сфері [6]; Даррен Сміт (Smyth, 2014) відзначив складність законодавства про промислову власність, і наголосив на необхідності реформування і процесуального законодавства, оскільки патентні спори часто розглядаються судами, які не мають належних технічних знань для вирішення патентних спорів [7].

Виходячи з потреби запозичення цінного зарубіжного досвіду правового регулювання досліджуваних відносин, метою статті є надання характеристики становлення національного законодавства щодо промислової власності, здійснення періодизації етапів, обґрунтування висновків щодо історичного значення етапів розвитку правового регулювання цих відносин. Її новизна полягає у визначенні етапів розвитку національного законодавства України у сфері промислової власності, здійсненні періодизації нормативного регулювання промислової власності через системний хронологічний аналіз національних правових актів, обґрунтуванні шляхів реформування вітчизняного законодавства про промислову власність. Завданням статті є характеристика: промислової власності як інституту права інтелектуальної власності, стану формування національного законодавства у сфері промислової власності, особливостей впливу Цивільного кодексу України на розвиток законодавства про промислову власність, необхідності гармонізації національного законодавства про промислову власність з правом ЄС та впливу діджиталізації на розвиток законодавства про промислову власність.

Етапи становлення і розвиток національного законодавства України у сфері промислової власності

Станом на сьогодні традиційно виділяють два значення промислової власності: у широкому та у вузькому розумінні. У широкому розумінні – це винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, комерційна таємниця, знаки для товарів і послуг, комерційні найменування, географічні зазначення [8, с.219]. Таке тлумачення промислової власності зумовлено підходом, який відображено у Паризькій конвенції про охорону промисло-

вої власності від 20.03.1883 року [9]. У вузькому розумінні промислова власність включає в себе лише об'єкти патентного права (винаходи, корисні моделі, промислові зразки).

У цій статті під промисловою власністю автори будуть розуміти всі об'єкти інтелектуальної власності, які передбачені Паризькою конвенцією про охорону промислової власності від 20.03.1883 року.

Наголошуємо, що промислова власність фактично охоплює всі об'єкти права інтелектуальної власності, крім об'єктів авторського права і суміжних прав. Так, Брайан Крейг (Craig, 2013) та Рочелла Купер Дрейфус (Dreyfuss, 2018) із Пила Юстин (Pila, 2018) відзначають, що інтелектуальна власність включає в себе: авторське право, патенти, торговельні марки, комерційну таємницю [10, с.262; 11, с.12]. Тобто, три чверті всіх об'єктів – це промислова власність.

Промислова власність, на думку Дратлер Дж.-мол. (Dratler, 2020) та Мак-Джон С.М. (McJohn, 2020), є важливою для держави, оскільки покращує добробут кожної нації, сприяє збільшенню нових наукових та технологічних рішень [12, с.5].

Національне законодавство України у сфері промислової власності пройшло кілька етапів розвитку, що були зумовлені конкретними історичними періодами, в яких перебувала Україна. Національні етапи розвитку промислової власності розпочинаються після здобуття Україною незалежності у 1991 р.

Становлення і розвиток національного законодавства України у сфері промислової власності можна розподілити на наступні етапи:

I. 1991–2004 рр. – започаткування (становлення) вітчизняного законодавства щодо промислової власності.

II. 2004–2014 рр. – розвиток національного законодавства у цій сфері.

III 2014 р. і до тепер – гармонізація національного законодавства у сфері промислової власності з правом ЄС та вдосконалення законодавства з урахуванням розвитку цифрового середовища.

Формування національного законодавства у сфері промислової власності

Перший етап характеризується тим, що почало формуватися власне національне законодавство щодо правової охорони промислової власності. Роль і значення інтелектуальної власності були суттєво недооцінені в радянський період. Правове регулювання цих відносин було

недосконале, у першу чергу, через те, що ринкові відносини в УРСР були відсутні, всі права промислової власності належали державним підприємствам (фактично державі). Це було зумовлено тим, що промислова власність (патенти зазвичай) використовувалася державою і не була в цивільному обороті. Всі винахідники мали статус працівників, а винаходи (корисні моделі) мали правовий режим службових (з належністю всіх майнових прав підприємствам). Після здобуття Україною незалежності загальновідомим є факт переходу України в умови ринкових відносин, що зумовило роздержавлення багатьох державних підприємств і "вихід" патентів на ринок. Ще гірша ситуація була зі знаками для товарів і послуг (торговельними марками) та комерційними найменуваннями. Ці засоби індивідуалізації за часів СРСР були фактично відсутні, оскільки не було що індивідуалізувати. Всі підприємства були у державній власності, тому вони не боролися за споживача. Відтак ці юридичні особи навіть не намагалися використати будь-які засоби індивідуалізації.

Варто відзначити, що законодавець доволі довго "розкачувався" і напрацьовував власні закони у цій сфері. Перші закони України у досліджуваній сфері були прийняті лише у грудні 1993 р., що зумовило наявність першого незалежного національного правового регулювання відносин промислової власності. Зокрема, 15.12.1993 р. було прийнято Закони України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг". Таким чином, об'єкти патентного права та торговельні марки отримали правове регулювання, і їх правовий режим набув визначеності. До прийняття цих законів діяло Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні від 18.09.1992 року, затверджене Указом Президента України [13]. Положення, як вказано у назві, було тимчасовим, і мало би діяти до прийняття відповідних законів. З історичної точки зору це Положення відіграло роль тимчасового регулятора відносин промислової власності. Безумовно, воно не було досконалим, але свою функцію виконало – заповнило на рік (вересень 1992 р. – грудень 1993 р.) прогалину у правовому регулюванні досліджуваних відносин. Звертаємо увагу, що це Положення станом на сьогодні є діючим щодо правового регулювання правового режиму раціоналізаторських пропозицій. Відтак його тимчасовий хара-

ктер як регулятора перетворився на постійний (діє близько 30 років) щодо раціоналізаторської пропозиції.

Звичайно, некоректно стверджувати, що до грудня 1993 р. не було жодного законодавчого регулювання досліджуваних відносин. Безумовно, діяли норми Цивільного кодексу УРСР як основного акта цивільного законодавства. Але кількість цих норм була незначною, і тому вони лише в загальних рисах окреслювали основні засади регулювання досліджуваних відносин. Звертаємо увагу, що у Цивільному кодексі УРСР йшлося про окремі аспекти створення і використання винаходів, корисних моделей. Але цих норм було недостатньо для належного визначення правового режиму винаходу, корисної моделі, промислового зразка. Ці норми могли слугувати лише базовими засадами правового регулювання.

У 1994–1995 рр. було прийнято ряд підзаконних актів, які деталізували закони 1993 р. Серед них: Правила складання та подання заявки на видачу патенту України на винахід і корисну модель, Інструкція щодо підготовки опису до патенту на винахід (корисну модель) до публікації, Правила складання та подання заявки на видачу патенту України на промисловий зразок та ін. Ці акти приймалися Держпатентом. Їх історичне значення важко переоцінити, адже вони визначали процедуру патентування/оформлення прав на знак для товарів і послуг, встановлювали вимоги до заявки, правила подання та процедуру розгляду заявок. У законі неможливо, а у нашому випадку і недоцільно, заглиблюватися у процедурні аспекти патентування. Відтак цей порядок слід передбачити у підзаконних актах.

Судова практика як у 1990-тих роках, так і зараз не була і не є джерелом права. Тому рішення судів не могли вплинути на регулювання відносин щодо правової охорони об'єктів промислової власності. Рішення судів могли визначати проблеми правозастосування та проблеми правового регулювання досліджуваних відносин. Однією з таких проблем було запровадження правового інституту попереднього користувача на торговельну марку лише у 2004 р. (відповідна норма містилася у Цивільному кодексі України, далі – ЦК України). Змістом цього інституту є те, що попередній користувач – це особа, яка використовувала певне комерційне позначення, однак не подавала заявку на реєстрацію його як торговельної марки незалежно від причин. У разі, якщо третя особа отримала

Свідоцтво на торговельну марку, то попередній користувач і надалі матиме право на використання цього комерційного позначення, а правовласник цього знака не може заборонити таке використання. До 2004 р. були неодноразові так звані "рейдерські захоплення" відомих брендів, які використовувалися підприємствами впродовж десятків років без їх реєстрації як торговельних марок. Суть захоплення полягала в тому, що заявник подавав заявку на реєстрацію знака для товарів і послуг (який використовувався тривалий час певним підприємством без реєстрації) та в подальшому отримував права на такий знак. Після цього ним пред'являвся позов до суду про припинення використання знака підприємством, яке фактично його використовувало, і про стягнення збитків, які заподіяні використанням такого знака (збитками у такому разі трактувалися всі отримані відповідачем доходи від реалізації продукції, маркованої даних брендом). У результаті виробники повинні були сплачувати роялті у великому розмірі за використання власного комерційного позначення. З 2004 р. така недобросовісна практика припинилася. Неприйняття норми, яка би ввела право попереднього користувача раніше, було певною мірою політичним рішенням та блокувалося певними політичними силами, дотичними до вказаних вище "рейдерських захоплень" чужих брендів.

Також у 2000 році було певною мірою оновлено законодавство про промислову власність. Так, Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" було викладено в новій редакції [14]. Ці законодавчі зміни на тривалий час стали основою правового регулювання відносин щодо набуття, здійснення та захисту прав на винаходи (корисні моделі). Ця редакція закону (з наступними змінами і доповненнями) діє і до сьогодні. Об'єктивно, законодавець нарешті здійснив ефективне реформування частини законодавства щодо промислової власності. Ці зміни можна вважати історичними, оскільки:

1) було розмежовано діяльність і правовий статус Укрпатенту і Установи (Центрального органу державної виконавчої влади). До ухвалення вказаних змін Держпатент був єдиною організацією, яка здійснювала розгляд заявок на видачу патентів і видавала патенти на винаходи (корисні моделі). Натомість новий законодавчий підхід розмежував ці функції між двома суб'єктами. З 2000 р. Держпатент (сьогодні – Укрпатент) здійснював (і здійснює досі) прийняття та розгляд заявок щодо видачі патентів на

винаходи (корисні моделі). Розгляд заявок включає в себе і проведення відповідних експертиз заявки (формальна, кваліфікаційна). На основі проведених експертиз Укрпатент надає позитивний або негативний висновок щодо можливості видачі патенту. Натомість видача патентів – це компетенція Установи. Впродовж 2000–2020 рр. функції так званої "Установи" виконували різні органи влади – Міністерство освіти і науки, Міністерство економіки, Державна служба інтелектуальної власності. Такий законодавчий підхід станом на сьогодні не зовсім відповідає європейському та американському досвіду функціонування державної системи правової охорони промислової власності. Так, в ЄС діє Європейське патентне відомство (ЕРО), яке здійснює як експертизу заявок, так і видає європейські патенти [15]. У Великобританії також діє Офіс інтелектуальної власності (ІПО), який виконує ці ж функції [16]. Аналогічно діє і патентне відомство у США – the United States Patent and Trademark Office (USPTO) [17]. Закордонний досвід функціонування такої установи засвідчує доцільність поєднання функцій закладу експертизи та реєструючого органу, який видає патенти;

2) внесено ряд змін щодо патентів. Зокрема, було змінено визначення понять "винахід" і "корисна модель", доповнено закон можливістю видачі деклараційного патенту на винахід строком на 6 років, змінено строк дії патенту на корисну модель. Так, до 2000 р. корисна модель розглядалася як конструктивне виконання пристрою. Вказані законодавчі зміни запропонували єдине визначення винаходу і корисної моделі – як результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології. Позитивно слід розглядати також і можливість видачі деклараційного патенту на винахід як різновиду патенту. Відносно невеликий проміжок часу (близько півроку), протягом якого проводиться формальна експертиза і в подальшому видається патент, сприяє швидкому патентуванню технологій. Окрім того, патентовласник має можливість протестувати комерційну привабливість патентованої технології, і у разі, якщо буде встановлено, що патент є "робочим" – його можна перетворити з деклараційного патенту у звичайний патент на винахід (для цього подається клопотання про проведення кваліфікаційної експертизи).

В інші закони щодо промислової власності вносилися лише ситуативні зміни, які були спрямовані на точкове вдосконалення правово-

го регулювання. Винятком є Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності" від 22.05.2003 р., яким було внесено доволі багато змін і доповнень до різних законодавчих актів у сфері промислової власності [18]. Так, зміни торкнулися правового режиму торговельних марок (чимала кількість статей відповідного закону була викладена в новій редакції, зокрема, щодо умов надання правової охорони, експертизи заявки, використання знака тощо), винаходів (корисних моделей), промислових зразків (законодавчі зміни здебільшого стосувалися вдосконалення порядку проведення експертизи заявки) та інших об'єктів промислової власності.

Також зміни були внесені у Кримінальний кодекс України (ст.177, ст.229) – якими було оновлено склади злочинів, які посягають на об'єкти патентного права, на засоби індивідуалізації).

Підсумовуючи перший етап (етап становлення та розвитку національного законодавства щодо промислової власності), наголошуємо на тому, що вітчизняний законодавець, незважаючи на багато проблемних сфер, які потребували відповідного регулювання (наприклад, медицина, сільське господарство, промисловість тощо), прийняв ряд законів для врегулювання відносин саме промислової власності. Ці закони заклали основу на більш як десять років для правового регулювання досліджуваних відносин.

Вплив Цивільного кодексу України на розвиток законодавства про промислову власність

Другий етап становлення і розвитку національного законодавства України у сфері промислової власності розпочався у 2004 р. Саме тоді набули чинності Цивільний та Господарський кодекси України. Історично для розвитку цивільного права – це беззаперечно була знакова подія, бо Україна отримала оновлений Цивільний кодекс України. Кодекс містить книгу четверту "Право інтелектуальної власності", де досить детально визначено базові правові норми щодо правової охорони всіх об'єктів промислової власності (об'єкти патентного права, засоби індивідуалізації, комерційна таємниця, раціоналізаторська пропозиція тощо). Слід звернути увагу на загальні положення про інтелектуальну власність, які вперше були окремо виділені в національному законодавстві. Серед них важливе значення мають норми про співвідношення права інтелектуальної власності та права власності, про особисті немайнові та майнові права ін-

телектуальної власності, про розподіл прав на службові об'єкти інтелектуальної власності, створені у зв'язку з виконанням трудового договору або на замовлення, про способи захисту прав інтелектуальної власності.

Передбачалося, що у подальшому спеціальне законодавство у сфері промислової власності буде приведено у відповідність з нормами ЦК України. Водночас це відбулося лише частково. Так, досі залишається конкуренція норм Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" і ЦК України щодо належності майнових патентних прав у разі створення службового винаходу (законодавець у ЦК України каже, що ці права належать спільно роботодавцю і працівнику, а в законі – що ці права належать лише роботодавцю). Також як недолік правового регулювання слід вказати, що станом на сьогодні не знайшла конкретизації у спеціальному законодавстві про промислову власність норма ЦК України (ст.432) про застосування такого способу захисту прав як стягнення компенсації замість відшкодування збитків у разі порушення майнових прав на промислову власність.

У подальшому після набуття чинності ЦК України законодавство про промислову власність розвивалося доволі повільно. Протягом 2004–2014 рр. змін до більшості законів внесено було доволі мало. З одного боку, це свідчило про менш-більш нормальну законодавчу базу для функціонування промислової власності. З іншого боку – відбувся певний застій у вдосконаленні правового регулювання, оскільки суспільні відносини розвивалися значно швидше, ніж норми права. Об'єктивно, за десять років держава не спромоглася належно вдосконалити законодавчу базу, яка є основою інноваційної діяльності, джерелом технологічних нововведень. Йдеться, у першу чергу, про стимулювання винахідництва та розвитку стартапів. Так, у 2006 р. було прийнято Закон України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", який поміж іншого був спрямований на "забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології" [19]. Цей закон не відіграв того значення, яке мав би. Винахідництво в Україні лише жевріло, не знаходячи належної підтримки від держави. Зокрема, статистика від Укрпатенту свідчить про те, що кількість заявок на винаходи, починаючи з 2005 р. до 2014 р., поступово зменшувалася (з приблизно 6 тис. у

2005 р. до 4,8 тис. у 2014 р. заявок в рік). Кількість заявок на корисні моделі в ці ж роки балансувала в рамках 8–9 тис. щорічно. Водночас у країнах ЄС і США ці ж показники в сотні разів більші, ніж в Україні.

На деталізацію норм ЦК України мали би прийматися ряд законів. Водночас досі немає закону про комерційні найменування, а кілька норм ЦК України породжують на практиці безліч спорів щодо захисту прав на комерційні найменування. Оновлений закон про географічні зазначення було прийнято лише у 2019 р., тобто поза межами II етапу становлення та розвитку законодавства про промислову власність. Про вдосконалення законодавчої бази щодо правової охорони комерційної таємниці взагалі не йдеться, хоча в країнах ЄС та США, це дуже затребуваний правовий інститут, який використовується на одному рівні з патентами.

Відтак, другий етап можна сміливо охарактеризувати як етап застою щодо розвитку національного законодавства щодо промислової власності. На початку було прийнято ЦК України, який мав би стати основою правового регулювання та базисом для подальшого реформування та вдосконалення законів у цій сфері. Норм ЦК України об'єктивно не було достатньо для належного регулювання цих відносин. Позитивно можна охарактеризувати лише певні точкові зміни. Зокрема, у 2008 р. Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" було доповнено актуальними нормами щодо використання торговельної марки у мережі Інтернет, у тому числі у доменних іменах. Це полегшило правовласникам можливості захисту прав на знак для товарів і послуг, які порушувалися у мережі Інтернет. У Законі України "Про охорону прав на промислові зразки" у 2012 р. оновили ряд законодавчих положень про порядок проведення експертизи заявки.

Але, наголошуємо, за 10 років законодавство щодо промислової власності практично не розвивалося. І це, з урахуванням технічного прогресу, який власне базується на нових інноваційних технологічних рішеннях (які за своєю суттю є винаходами/корисними моделями), не сприяло залученню інвестицій в Україну, не зумовило зростання інноваційного промислового виробництва, не сприяло розвитку стартапів саме в Україні. Українські винахідники та розробники нерідко продають свої ідеї, які лише претендують на патентоспроможність, закордонним замовникам, які, розуміючи певну ризиковість їх впровадження, все одно купують права на тех-

нічні рішення (право на подання заявки на винахід, зазвичай).

Окрім того, залишається і досі невирішеним питання про патентоздатність комп'ютерних програм. У науковій літературі висловлюються різні думки з цього приводу, але далі теоретичних дискусій справа не пішла [20, с.280]. За кордоном це питання більшою чи меншою мірою вирішено на законодавчому рівні. Так, у США допускається патентування комп'ютерних програм і отримання відповідного патенту на винахід [21; 22]. В ЄС використовується поняття "винахід, який базується на комп'ютерній програмі" ("computer implemented invention"), і ці відносини також мають відповідне законодавче підґрунтя [23]. Окрім того, і М.А. Лемлі, П.С. Менел, Р.П. Мерджес, П. Самуельсон, Б.В. Карвер (Lemley, Menell, Merges, Samuelson, Carver, 2011) наголошують, що так звані "Internet patents", "software patents" відіграють важливе значення для розвитку промисловості кожної країни [24, с.627]. З урахуванням стрімкого розвитку ІТ-галузі в Україні і великої кількості відповідних розробок, які продукуються ІТ-спеціалістами (кожне технічне рішення базується на програмуванні), застій у відповідному правовому полі є вкрай недоречним. Це правовий вакуум, який є вигідним лише закордонним замовникам, які купують всі права на розроблену вітчизняними фахівцями промислову власність і програмне забезпечення.

Впродовж II етапу законодавець не звернув увагу на окремі тенденції у сфері промислової власності: 1) суттєве збільшення заявок на торговельні марки; 2) широке використання суб'єктами господарювання комерційних найменувань. 3) поступове падіння і так невеликої кількості заявок на винаходи, корисні моделі, промислові зразки. Законодавство щодо цих правових інститутів і треба було першочергово вдосконалювати, а щодо винахідництва – запроваджувати також стимулюючі для розробників механізми.

Гармонізація національного законодавства з правом ЄС

Початок III етапу зумовлений необхідністю гармонізації національного законодавства з правом ЄС, а також з впливом діджиталізації на всі відносини, в тому числі і на інтелектуальну власність. Цей етап міг і не розпочатися (або ж розпочався би значно пізніше), якщо б Україна не підписала Угоду про асоціацію з ЄС у 2014 р. [25]. Окрема глава в цій Угоді присвячена саме

врегулюванню відносин інтелектуальної власності. Україна взяла на себе зобов'язання привести національне законодавство у відповідність з положеннями Угоди про асоціацію.

Промисловій власності в Угоді про асоціацію між Україною і ЄС (2014) присвячено чимало уваги. Зокрема, це положення про винаходи у галузі біотехнологій, торговельні марки, комерційні найменування, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, географічні зазначення, комерційну таємницю. Звертаємо увагу, що положення Угоди про асоціацію щодо інтелектуальної власності займають близько однієї п'ятої частини Угоди. Це свідчить про важливість та пріоритетність цієї сфери для розвитку економіки України. Метою вдосконалення національного законодавства у сфері інтелектуальної власності загалом і щодо промислової власності зокрема, є посилення комерційної складової. Йдеться про розширення співпраці України та країн ЄС щодо комерційного використання інноваційних продуктів та інших продуктів творчої діяльності.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС дало новий поштовх для розвитку національного законодавства у сфері авторського права і промислової власності. Тому, оглядаючись на попередній етап розвитку законодавства щодо промислової власності, який також починався з певної важливої у цій сфері події (набуття чинності ЦК України як базового нормативного акту цивільного законодавства), важливо довести розпочаті реформи до логічного завершення. Йдеться про реальне комплексне реформування вітчизняного законодавства про промислову власність.

У 2016 р. Урядом було затверджено (схвалено) Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні [26]. В ній було наголошено на необхідність вирішення проблем, про які йшлося вище у цій статті. Зокрема, це: нездатність держави забезпечити розвиток сфери інтелектуальної власності як важливого елементу національної інноваційної системи та базису інноваційної економіки держави; відсутність істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних умов (наявність "патентного тролінгу", Інтернет-піратства, незадоволення потреб ІТ-галузі, військово-промислового та агропромислового комплексів тощо); ускладнена система державного управління сферою інтелектуальної власності (наявність як Укрпатенту як експертної установи

у сфері промислової власності і органів влади, які видають охоронні документи – патенти, свідоцтва тощо).

У 2019 р. було розроблено Проект Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020–2025 рр. [27]. У ній, знову ж таки, відбувається констатація всіх проблем цієї сфери, вказаних вище, в тому числі у Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні (2016 р.).

2019 рік став певною мірою переломним у реформуванні законодавства про промислову власність. Так, було прийнято закони України щодо створення національного органу інтелектуальної власності [28], щодо правової охорони географічних зазначень [29], щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентним тролінгом [30], щодо реформи патентного законодавства [31].

Реформування законодавства про промислову власність нарешті зрушилося з мертвої точки. Законодавство у сфері промислової власності потребувало суттєвого оновлення через те, що суспільні відносини щодо винахідництва, щодо використання засобів індивідуалізації (торговельні марки, комерційні найменування тощо) стрімко розвиваються. Відсутність належного законодавчого підґрунтя створювало передумови для численних зловживань і порушень прав та інтересів правовласників, зокрема, через патентний тролінг, через відсутність передбаченого законом механізму анулювання деклараційних патентів саме патентним відомством, а не визнання їх недійсними в судовому порядку, через відсутність механізму реального відшкодування збитків, завданих діями, що порушують права промислової власності та ін.

Окрім того, на III етапі реформування законодавства про промислову власність слід звернути увагу на розвиток цифрових технологій та їх вплив на промислову власність. Так, об'єкти патентного права, зокрема, винаходи та корисні моделі, нерідко містять в собі технології, пов'язані з цифровим середовищем (йдеться про стартапи технологічного характеру). Поширення набувають і згадані вище "computer implemented inventions" (тобто винаходи, що базуються на комп'ютерній програмі). Порядок набуття прав інтелектуальної власності на такі об'єкти потребує вдосконалення. Способи використання таких об'єктів також можуть мати особливості, зумовлені специфікою цифрового середовища та

Інтернету. Окрім того, торговельні марки, комерційні найменування та географічні зазначення можуть широко використовуватися у мережі Інтернет, а відповідне правове регулювання практично відсутнє. Зокрема, ці засоби індивідуалізації можуть використовуватися в доменному імені, змісті веб-сайту, ключових словах і так званій "адмінці" веб-сайту, в рекламі у сервісі Google Adwords як ключові слова або слова з опису товару або послуги, у товарах, які розміщуються на веб-сайті. Також потребує правової визначеності доменне ім'я як новий засіб індивідуалізації в мережі Інтернет. Власне, вказане вище окреслює майбутні кроки, які мав би зробити законодавець для вдосконалення правового регулювання відносин промислової власності.

Висновки

1. На шляху напрацювання власного національного законодавства щодо промислової власності кожен період історії України по-своєму вплинув на розвиток правового регулювання відносин промислової власності. Встановлено, що після здобуття Україною незалежності законодавцю знадобилося більше 2 років для прийняття перших менш-більш прийнятних законів у цій сфері, і у подальшому лише через 10 років відбулося їх суттєве оновлення. Обґрунтовано, що прийняття Цивільного кодексу України у 2003 р. ознаменувало початок нового етапу ро-

звитку законодавства про промислову власність, який, як виявилось, не виправдав покладених на нього надій, оскільки правове регулювання до 2014 р. практично не оновлювалося.

2. В сучасній Україні відбувається суттєве оновлення законодавчої бази щодо промислової власності, зумовлене розвитком інформаційного суспільства та необхідністю адаптації вітчизняного правового регулювання до стандартів ЄС у цій сфері, що об'єктивно за змістовним наповненням випереджають національне законодавство України.

3. Подальші наукові дослідження повинні спрямовуватися на поглиблений аналіз становлення та розвитку окремих інститутів промислової власності, зокрема, таких, як винаходи та корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, комерційні найменування. Окрему увагу слід приділити дослідженню подальшого реформування законодавства про промислову власність у світлі розвитку інформаційних технологій.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження виконано ініціативно та не отримало будь-якого фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довгань Г. В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Л., 2009. 16 с.
2. Іващенко В. А. Розвиток законодавства у сфері інтелектуальної власності в Україні (XIX – поч. XXI ст.). Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2017. 508 с.
3. Андрощук Г. О., Работягова Л. І. Патентне право: міжнародно-правове регулювання. К.: Інтерсервіс, 2015. 286 с.
4. Яшарова М. М. Визначення поняття промислової власності в історії законодавства України та закордонних країн. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 1. С. 238–242.
5. Kenneth W. Dam. The Economic Underpinnings of Patent Law. *The Journal of Legal Studies*. 1994. Vol. 23, No 1. pp. 247–271.
6. John F. Duffy. Harmony and Diversity in Global Patent Law. *17 Berkeley Technology Law Journal*. 2002. pp. 685–726.
7. Darren Smyth. Patent law decisions from Supreme Courts: how can non-specialist judges decide this field of law? *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2014. Vol. 9. No. 1. pp. 31–39.
8. Інтелектуальне право України / за ред. Яворської О. С. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. 609 с.
9. Паризька конвенція про охорону промислової власності: від 20.03.1883. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123.
10. Cyberlaw: The Law of the Internet and Information Technology. Brian Craig. Pearson Education/Prentice Hall, 2013. 262 p.
11. The Oxford Handbook of Intellectual Property Law. Rochelle Cooper Dreyfuss, Justine Pila. Oxford University Press, 2018. 1010 p.
12. Intellectual Property Law: Commercial, Creative and Industrial Property. Jay Dratler, Jr., Stephen M. McJohn. Law Journal Press, 2020. 3394 p.

13. Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні: Указ Президента України від 18.09.1992 № 479/92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92/conv>.
14. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України в редакції від 01.06.2000 № 1771–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/ed20000711>.
15. European Patent Office. 2020. URL: <https://www.epo.org/index.html>.
16. Intellectual Property Office of United Kingdom. 2020. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/intellectual-property-office>.
17. The United States Patent and Trademark Office (USPTO). 2020. URL: <https://www.uspto.gov>.
18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності: Закон України від 22.05.2003 № 850–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-15/conv>.
19. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 № 143–V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.
20. ІТ Право / за ред. Яворської О. С. Львів: Левада, 2017. 470 с.
21. Тарасенко Л. Л. Комп'ютерна програма як об'єкт інтелектуального права. *ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Львів: НУ "Львівська політехніка", 2016. С. 251–260.
22. Філик Н. В., Омельченко Г. В. Комп'ютерна програма як об'єкт авторського права: проблеми правової охорони. *Юридичний вісник*. 2016. № 2 (39). С. 130–137.
23. European Patent Convention (2000). URL: <https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/j.htm>.
24. Software and Internet Law, 4th Edition. Mark A. Lemley; Peter S. Menell; Robert P. Merges; Pamela Samuelson; Brian W. Carver. Aspen Legal Education. 2011. 1248 p.
25. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: від 21.03.2014 і 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/print1484549121500660.
26. Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 № 402-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80>.
27. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020–2025 роки: Проект 06.11.2019. 142 с. URL: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv>.
28. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16.06.2020 № 703–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text>.
29. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України в редакції від 20.09.2019 № 752–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.
30. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України від 21.07.2020 № 815–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#Text>.
31. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства: Закон України від 21.07.2020 № 816–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-20#Text>.

REFERENCES

1. Dovhan', H. V. (2009). *Stanovlennya ta rozvytok zakonodavstva Ukrayiny pro intelektual'nu vlasnist' (istoryko-pravovyy aspekt)* [Formation and development of the legislation of Ukraine on intellectual property (historical and legal aspect)]. Extended abstract of candidate's thesis (12.00.01). L. (in Ukr.).
2. Ivashchenko, V. A. (2017). *Rozvytok zakonodavstva u sferi intelektual'noyi vlasnosti v Ukrayini (KHKKH – poch. KHKKH st.)* [Development of legislation in the field of intellectual property in Ukraine (XIX – early XXI century.)]. Cherkasy: Vydavets' Chabanenko YU. A. (in Ukr.).
3. Androshchuk, H. O., & Rabotyahova, L. I. (2015). *Patentne pravo: mizhnarodno-pravove rehulyuvannya* [Patent law: international legal regulation]. Kyiv: Interservis (in Ukr.).
4. Yasharova, M. M. (2014). *Vyznachennya ponyattya promyslovoyi vlasnosti v istoriyi zakonodavstva Ukrayiny ta zakordonnykh krayin* [Definition of the concept of industrial property in the history of legislation of Ukraine and foreign countries]. *Chasopys Kyyivs'koho universytetu prava*, (1). 238–242 (in Ukr.).

- Ukr.).
5. Dam, Kenneth W. (1994). The Economic Underpinnings of Patent Law. *The Journal of Legal Studies*, 23(1). 247–271.
 6. Duffy, John F. (2002). Harmony and Diversity in Global Patent Law. *Berkeley Technology Law Journal*, (17). 685–726.
 7. Smyth, Darren. (2014). Patent law decisions from Supreme Courts: how can non-specialist judges decide this field of law? *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 9(1). 31–39.
 8. Yavors'ka, O. S. (2016). *Intelektual'ne pravo Ukrayiny* [Intellectual law of Ukraine]. Ternopil': Pidruchnyky i posibnyky (in Ukr.).
 9. *Paryz'ka konventsiya pro okhoronu promyslovoyi vlasnosti* [Paris Convention for the Protection of Industrial Property]. (20.03.1883). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123 (in Ukr.).
 10. Craig, Brian. (2013). *Cyberlaw: The Law of the Internet and Information Technology*. Pearson Education/Prentice Hall, 262 p.
 11. Dreyfuss, Rochelle Cooper, & Pila, Justine. *The Oxford Handbook of Intellectual Property Law*. Oxford University Press, 2018. 1010 p.
 12. Dratler, Jay, Jr., & McJohn, Stephen M. *Intellectual Property Law: Commercial, Creative and Industrial Property*. Law Journal Press, 2020. 3394 p.
 13. *Tymchasove polozhennya pro pravovu okhoronu ob'yektiv promyslovoyi vlasnosti ta ratsionalizators'kykh propozyziy v Ukrayini* [Temporary provision on legal protection of industrial property objects and innovation proposals in Ukraine]. Ukaz Prezydenta Ukrayiny (18.09.1992 No 479/92). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92/conv> (in Ukr.).
 14. *Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli* [On the protection of rights to inventions and utility models]. Zakon Ukrayiny (v redaktsiyi 01.06.2000 No 1771–3). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/ed20000711> (in Ukr.).
 15. European Patent Office. 2020. Retrieved from: <https://www.epo.org/index.html>.
 16. Intellectual Property Office of United Kingdom. 2020. Retrieved from: <https://www.gov.uk/government/organisations/intellectual-property-office>.
 17. The United States Patent and Trademark Office (USPTO). 2020. Retrieved from: <https://www.uspto.gov>.
 18. *Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo pravovoyi okhorony intelektual'noyi vlasnosti* [About modification of some legislative acts of Ukraine concerning legal protection of intellectual property]. Zakon Ukrayiny (22.05.2003 No 850–4). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-15/conv> (in Ukr.).
 19. *Pro derzhavne rehulyuvannya diyal'nosti u sferi transferu tekhnolohiy* [On state regulation of activities in the field of technology transfer]. Zakon Ukrayiny (14.09.2006 No 143–5). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16> (in Ukr.).
 20. Yavors'ka, O. S. (2017). *IT Pravo* [IT Law]. L'viv: Levada (in Ukr.).
 21. Tarasenko, L. L. (2016). Komp'yuterna prohrama yak ob'yekt intelektual'noho prava [Computer program as an object of intellectual law]. In: *IT pravo: problemy i perspektyvy rozvytku v Ukrayini: zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoyi konferentsiyi*. L'viv: NU "L'vivs'ka politekhnika" (s. 251–260) (in Ukr.).
 22. Filyk, N. V., & Omel'chenko, H. V. (2016). Komp'yuterna prohrama yak ob'yekt avtors'koho prava: problemy pravovoyi okhorony [Computer program as an object of copyright: problems of legal protection]. *Yurydychnyy visnyk*, 2(39). 130–137 (in Ukr.).
 23. European Patent Convention (2000). Retrieved from: <https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/ej.htm>.
 24. Mark A. Lemley; Peter S. Menell; Robert P. Merges; Pamela Samuelson; Brian W. Carver. *Software and Internet Law*, 4th Edition. Aspen Legal Education. 2011. 1248 p.
 25. *Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu, z odniyei storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony* [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part]. (21.03.2014 i 27.06.2014). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/print1484549121500660 (in Ukr.).
 26. *Kontseptsiya reformuvannya derzhavnoyi systemy pravovoyi okhorony intelektual'noyi vlasnosti v Ukrayini* [The concept of reforming the state system of legal protection of intellectual property in Ukraine]. Zatv. Rozporyadzhennyam Kabinetu Ministriv Ukrayiny (01.06.2016 No 402-r). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80> (in Ukr.).

27. *Natsional'na stratehiya rozvytku sfery intelektual'noyi vlasnosti v Ukrayini na period 2020–2025 roky* [National strategy for the development of intellectual property in Ukraine for the period 2020–2025]. Proekt (06.11.2019). Retrieved from: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv> (in Ukr.).
28. *Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo stvorennya natsional'noho orhanu intelektual'noyi vlasnosti* [On amendments to some laws of Ukraine on the establishment of a national intellectual property body]. Zakon Ukrayiny (16.06.2020 No 703–9). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text> (in Ukr.).
29. *Pro pravovu okhoronu heohrafichnykh zaznachen'* [On the legal protection of geographical indications]. Zakon Ukrayiny (v redaktsiyi 20.09.2019 No 752–14). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14> (in Ukr.).
30. *Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo posylennya okhorony i zakhystu prav na torhovel'ni marky i promyslovi zrazky ta borot'by z patentnyimi zlovzhyvannyamy* [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Strengthening the Protection and Protection of Rights to Trademarks and Industrial Designs and Combating Patent Abuse]. Zakon Ukrayiny (21.07.2020 No 815–9). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#Text> (in Ukr.).
31. *Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo reformy patentnoho zakonodavstva* [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Reform of Patent Legislation]. Zakon Ukrayiny (21.07.2020 No 816–9). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-20#Text> (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 62 pp. 6–17.

Related identifiers:
 10.5281/zenodo.3883851
http://forumprava.pp.ua/files/006-017-2020-3-FP-Glado,Tarasenko_3.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2020_3_3.pdf

License (for files):
 Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 15.07.2020
Accepted: 24.08.2020
Published: 27.08.2020

Cite as:

Гладь Ю. О., Тарасенко Л. Л. (2020). Становлення та розвиток законодавства про промислову власність в Україні. *Форум Права*, 62(3). 6–17. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3883851>.

Glado, Y. O., & Tarasenko, L. L. (2020). Stanovlennya ta rozvytok zakonodavstva pro promyslovu vlasnist' v Ukrayini [Establishment and Development of Legislation on Industrial Property in Ukraine]. *Forum Prava*, 62(3). 6–17. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3883851>.